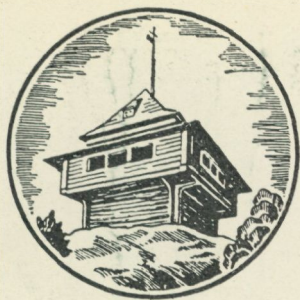

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1946**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1946

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM GÖSTA BERG SIGFRID SVENSSON

Omslaget: Krönfigur från stavkyrka i Vossestrand, Hordaland, Norge. Skulpturen är i uppsatsen "Djevelen fra Vossestrand" (sid. 153 o. följ.) föremål för en närmare undersökning av konservator Reidar Kjellberg, Norsk folkemuseum, Oslo. Nordiska museet 16,629 c. Foto Märta Claréus.

---

*Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1946
Djuptrycksplanscher och omslag från Nordisk Rotogravyr*

DEN SYTTENDE MAI 1945

av Andreas Lindblom

Det gångna året har för Nordiska museets del i viss mån gått i Norges tecken. Ända sedan 1940 hade det varit ett önskemål för Nordiska museet att med en särskild utställning av utvalda föremål ur sina väldiga norska samlingar fästa uppmärksamheten på den stora nationella kulturinsats som den rika norska folkkonsten utgör. Att utställningen kom att realiseras sista krigsvåren sammanhängde med att museet just då hade i sin tjänst fylkeskonservator Harald Hals, Tönsberg, vilken som flykting vistades i Sverige och arbetade med inventering av den norska avdelningen. Genom Hals förmedling samman-sköt några intresserade personer erforderligt belopp till förstärkande av museets utställningsbudget, så att det norska materialet kunde presenteras för allmänheten på fullt värdigt sätt. En kommitté bildades med H. K. H. Prins Carl som hedersordförande och statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet professor Georg Andrén, Norges minister i Stockholm August Vilhelm Stiernstedt Esmarch och expeditionschefen i norska kyrko- och undervisningsdepartementet Einar Boyesen som hedersledamöter. Övriga medlemmar i kommittén var: ordföranden i Nordiska museets nämnd riksantikvarie Sigurd Curman, chefen för Norska legationens upplysningsavdelning sekreterare Per Borgersen, teaterchefen vid Nationalteatret Halfdan Christensen, konstnären Henrik Finne, arkitekten Helge Thiis, ordföranden i Svensk-Norska föreningen borgarrådet Yngve Larsson, Nordiska museets och Skansens styresman professor Andreas Lindblom, ordföranden i Det Norske Samfund direktör Arne Moltzau, disponenten Henning Throne-Holst, v. ordföranden i Nordiska museets nämnd professor Sven Tunberg samt v. ordföranden i Samfundet Nordiska museets

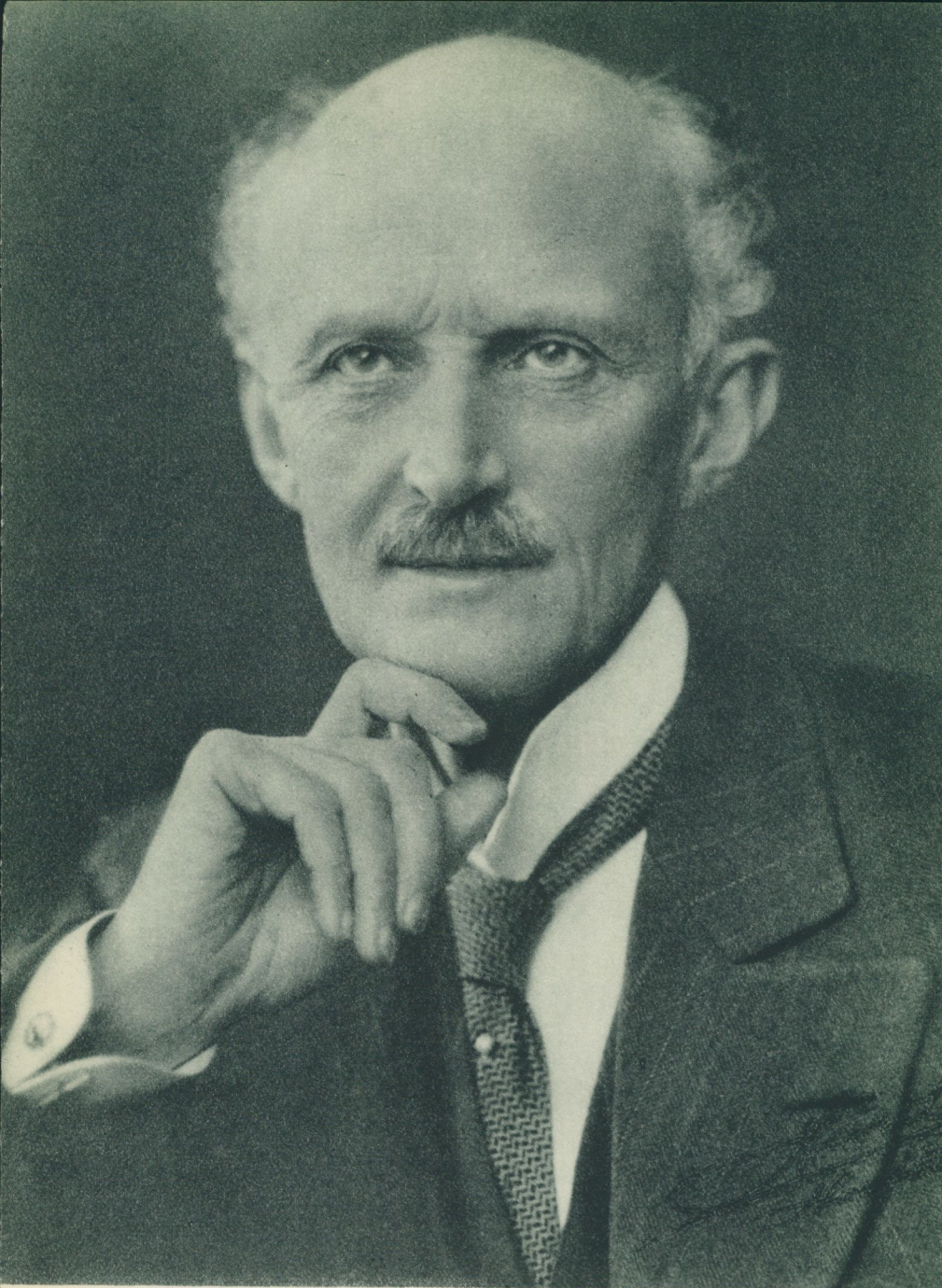
vänner envoyén Axel Wallenberg. Till utställningskommissarier utsågs fylkeskonservator Hals och intendenten vid museet Albert N : n Eskeröd. Nordiska museet vill i detta sammanhang uttala ett hjärtligt tack dels till konservator Hals för all sakkunnig hjälp, dels ock till Livrustkammarens föreståndare fil. doktor Torsten Lenk för att Livrustkammaren, genom att under sommaren 1945 avstå från egna utställningar, möjliggjorde att hallen — vars skatter ju alltså var evakuerade — kunde helt få disponeras för den norska utställningen.

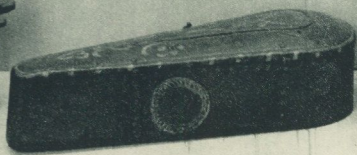
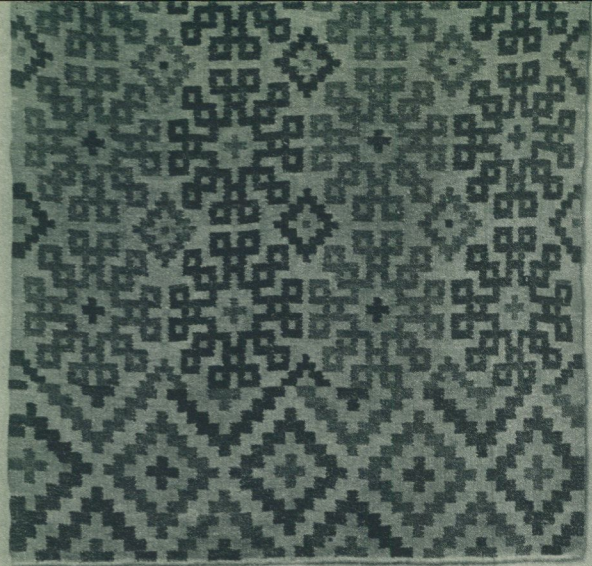
Det högtidliga öppnandet av densamma ägde rum den 17 maj. Styresmannen riktade till de inbjudna med Kronprinsparet samt Prinsarna Wilhelm, Carl och Eugen i spetsen följande hälsningsord:

Ers Kungliga Högheter! Ärade församling! Tonerna av Griegs Våren har förklingat i ekot under valven. Denna hall rymmer i fredens tid svensk historias dyrbaraste minnen. I dag intas deras plats av några bland de vackraste alstren av det norska folkets fantasi och skaparkraft från åtta århundraden, liksom vi här i denna stund ser i levande livet många av Norges bästa söner och döttrar samlade sida vid sida med oss svenskar på Norges nationaldag. Våren har brutit in över världen mer efterlängtat än kanske någonsin tillförne i mänsklighetens historia. Vintern är till ända, den långa fimbulvintern. Eddan berättar om den hemska fimbulvinter, som våra förfäders fantasi sysslade med, att den märkligt nog räckte två gånger tre vintrar, alltså i sex år. Det är om en sådan undergångstid, som eddaskalden diktat orden:

Hård var tiden.
Yxtid, spjuttid.
Sköldarna klyvas.
Stormtid, ulvtid.

I detta ögonblick vidgas våra hjärtan av glädje över den med blod och tårar återvunna friheten. Under snötäcket som länge förlamat livet brusar nya källsprång av kraft. Men en kraft som inte längre bara inriktas på fördärv och förintelse utan — det

Från utställningen Norsk folkkonst. Foto A. Wintzell.

måste vi tro — en kraft mäktig till förnyelse och en gång i tiden till försoning mellan folken. Så att det i vidaste bemärkelse kan bli verklighet vad Heidenstam sjöng vid Björnstjerne Björnsons bår:

Men djupt i folkens själ, i det förteguna,
Där brusar ändå evigt brödrasången.

Den friskaste källan till andlig förnyelse har för norska folket alltid legat i dess bondekultur. Ur den steg för snart ett årtusende sedan Sankt Olav fram för att bli Norges evige konung, ur den hämtade de stora 1800-talsdiktarna sin renaste inspiration. De perioder då den norska självhävdelsen varit starkast: 800-talet, Harald Hårfagres tid, 1200-talet, Håkon Håkonssons stolta era, och 1800-talets senare del, har också varit storhetstider för diktare, målare och skulptörer, och ur bygdens traditioner har de hämtat sin mest levande inspiration. Det är därför vår tro och förhoppning att denna utställning bättre än många ord skall kunna berätta för svenska folket om en av de djupaste källorna till den kraft som lärt norrmännen att genomleva dessa hemska år och att frälsa det dyrbaraste ett folk äger: nationell heder, okuvliga rättsbegrepp och andlig frihet. Med dessa ord hälsar Nordiska museet er alla välkomna!

Ordföranden i Samfundet Nordiska museets vänner H.K.H. Prins Carl höll därefter högtidstalet:

På Norges nationaldag den 17 maj äro vi församlade här i Nordiska museet, rest för att inom sina murar samla och för kommande slakten bevara minnena av de nordiska folkens odling.

De samlingar av norsk folkkonst, som nu visas, har visserligen tidigare till största delen alltid varit utställda. Men rummen, där de exponerades, ha varit tränga och överhopade. Allmänheten har nog därför inte haft klart för sig, vilka skatter av norsk folkkonst som Sverige äger. Det har därför länge

varit ett önskemål att kunna åstadkomma en verkligt representativ utställning av detta värdefulla material. Önskemålet har nu kunnat realiseras, emedan Livrustkammarens samlingar tyvärr måst evakueras från denna hall. Att utställningen fått vänta tills nu, bör vi emellertid ej sörja över. Just i dessa dagar, när allas blickar med de varmaste förhoppningar om en lycklig framtid riktas mot det befriade norska folket, synes en utställning som denna ha en särskild uppgift att fylla.

Den väldiga samlingsverksamhet, som Artur Hazelius begynte på 1870-talet, inriktades redan från början också mot våra nordiska grannländer: Norge, Danmark, Finland och även Island. Hans program bör förstås mot bakgrunden av den skandinavism, som Hazelius alltsedan sin ungdom så livligt omfattade. Redan i namnet på detta museum, "Nordiska" museet, ligger denna tanke uttryckt. Det var också under museets första år som dess norska avdelning kom till. Denna avdelnings tidigaste förvärv var en två meter lång näverlur, som Hazelius med mycket besvär burit med sig hem från en fotvandring i Norge.

Upplösningen av den gamla bondekulturen i våra nordiska länder, som var så utmärkande för 1800-talets senare del, drabbade i särskild grad Norge. Mångfaldiga gamla bondehem med deras månghundraåriga husgeråd, fäderneärvda silver och vackert sirade redskap skingrades. Det är därför förklarligt om det numera, när pietetskänslan blivit en annan, för en del norrmän kan kännas vemodigt, att så dyrbara, delvis t. o. m. enastående saker hamnat utanför deras eget land. Vi bör emellertid ihågkomma, att Hazelius utförde ett räddningsarbete i stor skala och att mycket av vad vi här i Sverige nu kan få se, annars varit försvunnet. Man bör ej heller blunda för att i detta museum, som årligen besökes av 75 tusen personer, den norska folkkonsten kan sägas utgöra en synnerligen värdefull representation, belysande det norska folkets rika kulturutveckling genom tiderna. Mycket betecknande är också att en framstående norsk forskare på Nordiska museets 25-årsdag telegraferade till Hazelius: "Ingen misundelse, bare tak også for Norge."

Man möter bland allmänheten stundom den vanföreställningen att Norge under de fem århundraden, då det var förenat med Danmark, ej skulle ha ägt någon nationell kultur av betydelse. Denna utställning, vars material företrädesvis är hämtat just från denna period, vederlägger ett sådant betraktelsesätt. Den folkliga odlingen blommade under sagda århundraden sällsynt rikt i Norge, ja så rikt att det ej är överdrift att säga att på flera områden intet europeiskt land kan uppvisa någon motsvarighet. Vår tids konstnärer och konsthantverkare ha här mycket att lära.

Mätte denna utställning förmå berätta för tusenden av besökare om norskt väsen, om den rika fantasi och den utsökta tekniska förmåga som utmärkt de avlägsna bygdernas invånare! Mätte utställningen också förmå att ge oss alla ett intryck av den sällsynt gedigna och egenartade nationalkaraktär, som i alla tider varit norska folkets styrka och som på ett så imponerande sätt visat sig bestå provet under de senaste årens så hårda prövningar.

Mätte denna utställning verksamt bidra till att lära oss förstå och älska — "dette landet som det stiger frem furet, værbitt over vannet med de tusen hjem"!

Med dessa ord förklarar jag denna utställning invigd.

Sedan utställningen tagits i betraktande, förflyttade man sig till Skansen där en högtidlighet ägde rum på Orsakullen, anordnad av Det Norske Samfund, Svenska Norgehjälpen och Nordiska museet. Norske ministern hyllade i varma ordalag Norges konung. Arnulf Överlands oförglömliga anförande vid samma tillfälle återges på följande sidor. Under aftonen samlades en stor publik på Solliden att lyssna till norsk musik och till tal av norrmannen professor Frede Castberg samt de svenska författarna Marika Stiernstedt och Fredrik Ström. Först när vårdkasarna tänts i den ljusa vårnatten, slutade det högtidliga firandet av den 17 maj uppe på Skansens höjder. Det har för Nordiska museet varit en särskilt stor glädje att så aktivt få deltaga i hufvästandet av denna minnesrika historiska dag.